

Codi: 244098 **Curs 2009-10**
Assignatura: **Intervenció en pràctiques educatives familiars i comunitàries**
Departament: Psicologia Evolutiva i de l'Educació
Caràcter: Optativa
Cicle: Segon
Matèria optativa: Les pràctiques educatives: anàlisi i intervenció psicològica
Bloc específic:
Bloc afí:

Crèdits totals: **6**
Crèdits teòrics: 4 Hores presencials setmanals: 3
Crèdits pràctics: 2 Hores tutoritzades setmanals: 1

Coordinador/a: Javier Onrubia Goñi

DESCRIPTORS

Els descriptors, indicadors del contingut de l'assignatura, són els següents: pràctiques educatives familiars; família com a context de desenvolupament; la comunitat com a context de desenvolupament; idees dels pares; estils educatius familiars; necessitats educatives de les famílies; intervenció psicoeducativa familiar i comunitària; relacions família-escola; relacions família-escola-comunitat.

RECOMANACIONS

Per seguir amb aprofitament l'assignatura és convenient haver cursat Bases i inicis del desenvolupament, Desenvolupament en la segona i tercera infància, Adolescència, maduresa i senectut, i Psicologia de l'educació.

OBJECTIUS

Objectius generals:

Aquesta assignatura té com a objectius primordials ajudar l'alumne a:

- a) Comprendre i utilitzar conceptes bàsics sobre les pràctiques educatives familiars, les seves característiques i abast social.
- b) Elaborar criteris personals i raonats sobre formes d'intervenir en el context familiar i comunitari per tal de millorar les pràctiques educatives que hi tenen lloc.

Objectius específics:

Que els alumnes aprenguin conceptes bàsics sobre l'anàlisi i la intervenció en les pràctiques educatives familiars i comunitàries per tal de:

- Potenciar en els alumnes una concepció àmplia de la psicologia de l'educació, en la qual hi tinguin cabuda les pràctiques educatives familiars i les seves relacions amb d'altres pràctiques educatives, especialment les que fan referència al context educatiu escolar.
- Ajudar els alumnes a conèixer i valorar la importància de les pràctiques educatives familiars i comunitàries en el desenvolupament humà i a disposar de criteris i instruments per tal d'analitzar i valorar les característiques d'aquestes pràctiques educatives en situacions concretes.
- Potenciar en els alumnes l'assoliment d'un marc de referència global de tipus contextual i interaccionista que els permeti una aproximació psicoeducativa a l'anàlisi dels processos educatius familiars i comunitaris, dels principals factors que hi intervenen i de les seves relacions.
- Potenciar en els alumnes una visió global de la intervenció psicoeducativa en el context familiar i comunitari, posant un èmfasi especial en els programes de formació de pares, en els seus orígens, les seves característiques i la seva diversitat, així com en els programes adreçats a l'entorn social de l'infant.
- Conèixer la realitat dels programes i línies d'actuació en el nostre context.

- Possibilitar a l'alumne la comprensió i el respecte de la diversitat i pluralitat d'estructures i pautes de relacions familiars defugint els prejudicis sobre els comportaments de les persones que en formen part.
- Capacitar l'alumne per tal que pugui valorar la importància d'establir vies de comunicació i col·laboració entre la família i d'altres contextos de desenvolupament (escolar, comunitari) per tal d'afavorir el desenvolupament i l'educació dels infants que en formen part.
- Ajudar els alumnes a desenvolupar estratègies de col·laboració, respecte, rigor intel·lectual i discreció que són necessàries en el treball amb d'altres professionals i d'altres persones o institucions que intervinguin en el context familiar i el seu entorn.
- Ajudar els alumnes a assolir uns hàbits de treball i unes estratègies d'actuació que els capacitin per abordar l'anàlisi i la recerca d'informacions rellevants en l'àmbit de la intervenció psicoeducativa en el context familiar i comunitari i per valorar-les críticament.

TEMARI

Teoria

TEMA 0. Estat inicial. Presentació del programa de l'assignatura: crèdits teòrics i crèdits pràctics.

TEMA 1. La psicologia de l'educació i l'estudi de les pràctiques educatives familiars.

- 1.1. La necessitat d'un marc global de referència psicològic per a la comprensió i l'anàlisi de les pràctiques educatives familiars.
- 1.2. El constructivisme i els enfocaments sistèmics i ecològics com a elements d'un marc global de referència per a l'anàlisi de les pràctiques educatives.

TEMA 2. La família com a context de desenvolupament i aprenentatge humà: conceptualització, funcions i característiques.

- 2.1. La família des d'una perspectiva històrica: canvis més significatius.
- 2.2. Diversitat familiar i concepte bàsic de família.
- 2.3. Les funcions de la família.
- 2.4. Factors de protecció i factors de risc en la vida familiar.
- 2.5. Característiques específiques de la família com a context d'ensenyament i aprenentatge.

TEMA 3. La influència educativa en el context familiar.

- 3.1. La família com a escenari sociocultural d'activitats.
- 3.1. Activitats de la vida quotidiana.
- 3.2. Els processos de participació guiada i les seves característiques.
- 3.3. Processos d'influència educativa en la interacció pares-fills.

TEMA 4. Estils educatius i pautes de criança.

- 4.1. Les cognicions dels pares sobre el desenvolupament i l'educació dels seus fills i les seves funcions.
- 4.2. L'estil de les relacions interpersonals: les relacions afectives i els estils de socialització.

TEMA 5. L'anàlisi de les necessitats educatives de les famílies.

- 5.1. La transició a la maternitat i la paternitat.
- 5.2. Fonts de recursos i ajudes amb que compten els pares i mares: suport social i comunitari; mitjans de comunicació; llibres i altres fonts d'informació escrita.
- 5.3. Necessitats formatives dels pares i mares.

TEMA 6. La intervenció psicoeducativa en el context familiar i comunitari.

- 6.1. Els objectius de la intervenció i la definició d'un model enriquidor i preventiu.
- 6.2. Tècniques i estratègies per a la intervenció psicoeducativa en el context familiar i comunitari.
- 6.3. Els programes de formació de pares: característiques i tipologia.
- 6.4. Els programes d'intervenció comunitària.

Pràctiques (vegeu fitxes adjuntes)

Activitat pròpia de l'estudiant (vegeu fitxes adjuntes)

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia fonamental:

- Lacasa, P. (1997). *Familias y escuelas. Caminos de la orientación educativa*. Madrid. Aprendizaje Visor.
- Rodrigo, M. J. i Palacios, J. (1998). *Familia y desarrollo humano*. Madrid: Alianza Editorial.
- Vila, I. (1998). *Familia, escuela y comunidad*. ICE Universitat de Barcelona/Horsori.

Bibliografia d'aprofundiment:

- Diversos autors. “La intervenció socioeducativa en l'àmbit familiar”. A: *Temps d'Educació*, 20, 1998.
- Bassedas, E.; Huguet, T; Solé, I. (1996). “Família i escola”. A: *Aprender i enseñar a l'educació infantil*. Barcelona: Graó, pàg. *padres. Conceptos y contenidos para el diseño de programas de formación de padres*. Madrid: Aprendizaje/Visor.
- Colomina, R. M. (1996). *Interacció social i influència*. 307–330.
- Beavers, Robert, W. y Robert B. Hampson (1992). *Familias exitosas. Evaluación, tratamiento e intervención*. Barcelona: Paidós.
- Bronfenbrenner, U. (1987). *La ecología del desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- Cataldo, C. Z. (1991). *Aprendiendo a ser educativa en el context familiar*. Tesi doctoral no publicada. Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació i de l'Educació. Universitat de Barcelona, pàg. 90–95.
- Coll, C. (coord.) (1998). *Psicología de la Educación*. Barcelona: Eduoc.
- Cunningham, C.; Davis, H. (1988). *Trabajar con los padres. Marcos de colaboración*. México: Siglo XXI.
- Dowling, E.; Osborne, E. (comp.) (1996). *Familia y escuela. Una aproximación conjunta y sistémica a los problemas infantiles*. Barcelona: Paidós. Temas de Educación.
- Gardner, H. (1993). *La mente no escolarizada. Como piensan los niños y cómo deberían enseñar las escuelas*. Barcelona: Paidós. Temas de Educación.
- Gimeno, A. (1999). *La familia: el desafío de la diversidad*. Ariel Psicología.
- Giné, C. (1998). “El paper de la família i de l'entorn microcultural en els processos d'integració”. A: *Educar*, pàg. 22–23, 119–137.
- Giné C. (1998). “Repensar l'atenció primerenca. Aportacions des d'una perspectiva ecològica del desenvolupament”. A: *Revista de l'Associació Catalana d'Atenció Precoç*, pàg. 11–12, 19–39.
- Gómez-Granell, C.; Garcia Milà, M., Ripoll-Millet, A. i Panchón, C. (coords.) (2004). *Infancia y familias: realidades y tendencias*. Barcelona: Ariel.
- González, M. del M.; Palacios, J. (1992) “Interacció educativa adult–infant en l'àmbit familiar. Nivells d'anàlisi i nivells de significació”. A: *Temps d'Educació*, 7, pàg. 89–114.
- Gracia Fuster, E. (1997). *El apoyo social en la intervención comunitaria*. Barcelona: Paidós.
- Gràcia, M.; del Rio, M. J. (1998). “Intervención naturalista en la comunicación y el lenguaje para familias de niños pequeños”. A: *Revista de Logopedia, Fonología y Audiología*, 18, pàg. 19–30.
- Hernández, I. (1996). Escuelas, padres y comunidad. Los deberes. *Cultura y Educación*, 4, 63-71.
- Hidalgo, M. V. (1996). “Mujeres y hombres ante la tarea de ser padres. Algunas de sus dificultades y necesidades de apoyo”. A: *Apuntes de Psicología*, 48, pàg. 27–39.
- Hoffman, S. (1991). Educational partnerships: Home-school-community. Special issue. Introduction *The elementary school Journal*, 91 (3), 193-199.
- Hombrados, M. I. (1996). Introducción a la psicología comunitaria. Málaga: Aljibe.
- Jansen, F.; Streit, U. (1995). *Los padres como terapeutas. Guía para los problemas escolares y de aprendizaje*. Barcelona: Herder.
- Maiquez, M. L., Rodrigo, M. J., Capote, C. I Vermaes, I. (2000). *Aprender en la vida cotidiana. Un programa experiencial para padres*. Madrid: Aprendizaje Visor.

- Martínez, E.; Fuster, J. (1993). “Arquitectura de una relación familia-escuela”. A: *Aula de innovación educativa*, 15, pàg. 69–72.
- McCollum, J. A.; Hemmerter, M. L. (1997). “Parent-child Interaction Intervention When Children Have Disabilities”. A: Guralnick, M. J. (ed.) *The effectiveness of early intervention*. Baltimore: Brookes.
- Ministeri d’Educació i Ciència (1995). *Asesoramiento a familias de niños y niñas sordos. Orientaciones y pautas de actuación*. Document i vídeo. Madrid: Centre de Desenvolupament Curricular. Ministeri d’Educació i Ciència.
- Mir, C. (coord.) (1998). *Cooperar en la escuela*. Barcelona: Graó.
- Palacios, J. (1987) “Las ideas de los padres sobre sus hijos en la investigación evolutiva”. A: *Infancia y aprendizaje*, pàg. 39–40, 97–111.
- Palacios, J.; Lera, M. J.; Moreno, M. (1994). “Evaluación de los contextos familiares y extrafamiliares en los años preescolares: escalas HOME y ECERS”. A: *Infancia y Aprendizaje*, 66, pàg. 71–88.
- Rogoff, B. (1993). *Aprendices del pensamiento. El desarrollo cognitivo en el contexto social*. Barcelona: Paidós. Cognición y desarrollo humano.
- Ruíz, R. (1997). “Familia, últimas noticias”. A: *El País*, 2/11/1997, pàg. 44–56.
- Solé, I. (1997). Les pràctiques educatives familiars com a contextos de desenvolupament. A: Coll, C. (coord.) *Psicologia de l’Educació* (159-242). Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- Vila, I. (1997). *Entorn social y familiar i intervenció psicopedagògica*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Lectures obligatòries (crèdits teòrics)

Tema 1

- Solé, I. (1998). “Las prácticas educativas como contextos de desarrollo”. A: Coll, C. (coord.) *Psicología de la Educación*. Barcelona: Ediuoc, pàg. 141–156.

Tema 2

- Brullet, C. i Torrabadella, L. (2004). La infancia en las dinámicas de transformación familiar. A Gómez-Grabell, C.; García Milà, M., Ripoll-Millet, A. i Panchón, C. (coords.) (2004). *Infancia y familias: realidades y tendencias*. Barcelona: Ariel, pp. 37-61.
- Colomina, R. M. (1996). “Activitats i influència educativa en el context familiar”. A: *Interacció social i influència educativa en el context familiar*. Tesi doctoral. Departament de Psicologia evolutiva i de l’Educació. Universitat de Barcelona, pàg. 90–95.
- Solé, I. (1998). “Las prácticas educativas familiares”. A: Coll, C. (coord.) *Psicología de la Educación*. Barcelona: Ediuoc, pàg. 161–173.

Tema 3

- Rogoff (1993). “Estructuración de situaciones y transferencia de responsabilidad”. A: *Aprendices del pensamiento*. Barcelona: Paidós. Cognición y desarrollo humano, pàg. 121–148.

Tema 4

- Sánchez Hidalgo, J. i Hidalgo García, M. V. (2003). De las ideas de las madres a las interacciones con sus bebés. *Anales de psicología*, 19, 279-292.

Tema 5

- Hidalgo, M. V. (1996). “Mujeres y hombres ante la tarea de ser padres. Algunas de sus dificultades y necesidades de apoyo”. A: *Apuntes de Psicología*, 48, pàg. 27–39.

Tema 6

- Cataldo, C. Z. (1991). “El desarrollo de los programas para la formación de padres”. A: *Aprendiendo a ser padres*. Madrid: Aprendizaje/Visor, pàg. 23–41.
- Vila, I. (1998). “La intervención psicoeducativa en la familia y la comunidad (pp.159-179)”. A: *Familia, escuela y comunidad*. Barcelona: ICE Universitat de Barcelona/Horsori.

Crèdits pràctics:

- Oliva, A.; Palacios, J. (1998). “Familia y escuela: padres y profesores”. A: Rodrigo, M. J.; Palacios, J. *Familia y desarrollo humano*. Madrid: Alianza Editorial.

- Huguet, T. (1996). “El asesoramiento psicopedagógico y la colaboración entre la familia y el centro educativo”. A: Monereo, C.; Solé, I. *El asesoramiento psicopedagógico: una perspectiva profesional y constructivista*. Madrid: Alianza Editorial, pàg. 127–135.
- Méndez, L. (1999). La comunicación entre padres y educadores. Un camino de ida y vuelta. *Cultura y Educación*, 17-18, 91-101.
- Vila, I.; Bosch, A.; Lleonart, A.; Novella, A.; del Valle, A. (1996). “Expectativas evolutivas, ideas y creencias sobre la educación infantil de familias y maestros: ¿continuidad o discontinuidad?”. A: *Cultura y Educación*, 4, pàg. 31–43.

AVALUACIÓ

Les activitats d'avaluació de l'assignatura s'articulen al voltant dels crèdits teòrics (4) i pràctics (2). L'alumne pot escollir entre dues modalitats d'avaluació:

I. La primera modalitat consisteix en:

- 1) l'assistència regular a les sessions de classe, la realització d'activitats de discussió grupal de les lectures obligatòries de l'assignatura i de treballs de síntesi de les mateixes (dues síntesis, una grupal i una individual).
- 2) l'elaboració d'un informe de grup sobre el treball corresponent als crèdits pràctics.

La nota final per als alumnes que s'acullin a aquesta primera modalitat serà el resultat de la suma de les qualificacions obtingudes en el treball realitzat al llarg del curs (màxim 7 punts) i l'informe de pràctiques (màxim 3 punts).

II. La segona modalitat d'avaluació està adreçada a aquells alumnes que no segueixin amb regularitat les classes teòriques i pràctiques. Aquests alumnes es poden acollir a un examen final que es vincula a la globalitat dels continguts treballats en l'assignatura —teòrics i pràctics— i es resol individualment en les dates fixades per la Facultat.

Tipus d'examen: preguntes obertes.

L'examen constarà de 10 preguntes obertes (10 línies de resposta aproximadament) sobre els continguts corresponents als crèdits teòrics i pràctics de l'assignatura (7 i 3 respectivament). L'examen es puntuarà entre 0 i 10 punts.

Els barems de qualificació global de l'assignatura seran: menys de 5 punts: suspens; de 5 a 6,75 punts: aprovat; de 6,75 (inclòs) a 8,5 punts: notable; de 8,5 (inclòs) a 9 punts, excel·lent; de 9 (inclòs) a 10 punts, matrícula d'honor.

**PRÀCTIQUES DE L'ASSIGNATURA OPTATIVA
INTERVENCIÓ EN PRÀCTIQUES EDUCATIVES FAMILIARS Y COMUNITÀRIES**

Pràctica única (optativa)

Títol de la pràctica	Les relacions família-escola: l'anàlisi dels canals de comunicació i la intervenció.
Tipus de pràctica	Seminari i Camp
Objectius	<p>Que l'estudiant aprengui a utilitzar l'entrevista com a eina per tal de conèixer les relacions existents entre la família i l'escola, els canals de comunicació existents, així com les concepcions que tenen els pares i els mestres en relació amb el seu paper com a educadors.</p> <p>Que l'estudiant aprengui a analitzar els punts forts i febles de les relacions entre els context familiar i l'escolar i adquireixi coneixements que li iniciïn en l'elaboració de propostes d'intervenció optimitzadora.</p>
Contingut	Elaboració i realització de dues entrevistes. Una d'elles a un/a pare/mare d'un/a nen/a d'entre 3 i 12 anys i al seu/a tutor/a a l'escola. Buidat i anàlisi de l'entrevista. Interpretació de resultats i conclusions. Redacció d'un informe final. Tot realitzat en grup petit de treball (3-4 alumnes).
Durada	30-40 hores.
Avaluació	L' alumne haurà de realitzar un informe sobre la pràctica realitzada (nota màxima 3 punts).

**ACTIVITATS PRÒPIES DE L'ESTUDIANT
DE L'ASSIGNATURA OPTATIVA
INTERVENCIÓ EN PRÀCTIQUES EDUCATIVES FAMILIARS I COMUNITÀRIES**

Activitat pròpia obligatòria

Títol de l'activitat	Lectura individual i crítica de les lectures obligatòries.
Objectius	Es pretén aconseguir que l'alumne conegui les principals aportacions de diferents autors i línies de treball sobre les pràctiques educatives familiars i comunitàries i la intervenció psicoeducativa en aquestes pràctiques.
Contingut	El treball propi de l'alumne consistirà en: a) lectura reflexiva dels documents proposats com a lectures obligatòries en les sessions dels crèdits teòrics. Vegeu llistat de lectures obligatòries.
Durada	30 hores.
Avaluació	Aquesta activitat s'avaluarà d'acord amb el procediment d'avaluació continuada o bé a través de preguntes a l'examen final.

Activitat pròpia vinculada a l'avaluació continuada

Títol de l'activitat	Discussió en petit grup de les lectures obligatòries i síntesi grupal i individual de les mateixes.
Objectius	Es pretén aconseguir que l'alumne aprengui a treballar en petit grup amb l'objectiu de discutir, valorar i extreure les idees fonamentals dels textos, així com a expressar de manera sintètica i ordenada les idees fonamentals recollides en un conjunt de lectures.
Contingut	El treball propi de l'alumne consistirà en la realització d'una primera síntesi grupal d'algunes de les lectures obligatòries i d'una segona síntesi individual de la resta de lectures
Durada	40 hores aproximadament.
Avaluació	Es valorarà la qualitat dels documents de síntesi elaborats. Els documents de síntesi hauran de recollir de forma organitzada tant les idees generals com les més específiques dels documents de lectura. Es valorarà la capacitat d'organitzar idees, de sintetitzar, discutir i valorar.